

31

והנהגות

אורח חיים

תשובות

קפד

כ"ג) שפלוגתתם הוא אי פיקו"נ בשבת זהו הותרה או דחוייה, שלדעת הרמב"ן זהו הותרה, והיינו שמעיקרא כשאסרה התורה לא נאמר בכלל האיסור מלאכה שהיא לצורך פיקו"נ, ולכן מותר לכתחילה להכניס עצמו למצב שאח"כ יצטרך לחלל שבת לפיקו"נ, כיון דאח"כ כשמחלל שבת לפיקו"נ אינו עושה כלל איסור. אבל לדעת הרז"ה הא דמחללין שבת לפיקו"נ זהו דחוייה, והיינו שמלאכה לצורך פיקו"נ לא יצא מכלל האיסור, ומחמת ההכרח דפיקו"נ דחינן לאיסור, ולכן אם יש לו ברירה למנוע שלא יצטרכו לחלל שבת לפיקו"נ, והיינו שמעיקרא לא יכניס עצמו למצב שיצטרך אח"כ לחלל שבת, אסור לו להכניס עצמו למצב דפיקו"נ. [והא שעשה דציצית דוחה ל"ת דכלאים ולא אמרינן שחייב לפשוט הבגד כדי שהעשה לא יצטרך לדחות הל"ת, היינו משום דבזה דגלי לן קרא דעשה דציצית דוחה ל"ת דכלאים קמ"ל קרא דא"צ לפשוט הבגד כדי שלא יצטרך העשה לדחות הל"ת, אבל בפיקו"נ בעלמא אמרינן דכיון דהוא דחוייה א"כ צריך לעשות שאר טעדיקי שלא לעבור האיסור].

מיהו יש לתמוה, דכיון דרוב הפוסקים ס"ל כשיטת הרז"ה, וכך נפסק להלכה (עיין משנ"ב סי' של"א ס"ק כ"ד ובשעה"צ שם ס"ק ט"ז), והיינו דקיי"ל דפיקו"נ הוא דחוייה, א"כ למה פסק השו"ע (סי' שכ"ח סי"ב) דכשצריך לחלל שבת לחולה שיש בו סכנה משתדלין שלא לעשותו ע"י גוי אלא מותר ע"י ישראל גדול בן דעת, וכן פסק הט"ז שם. (ואף להרמ"א שכתב דאם יכול לעשות בלא דיחוי ע"י שינוי או ע"י עכו"ם, יעשה כן, מ"מ משמע מלשונו שאי"ז חייב גמור מעיקר הדין שאם יכול לעשות ע"י נכרי או בשינוי ועבר ועשהו בעצמו כדרכו הרי"ז מחלל שבת וחייב סקילה, אלא

השבת מכל הסובב יקשה לו הדבר מאוד ויזיק לו לעצבים (נערוון), אז כיון שאילולא החזרת המכשיר יזיק לעצביו, הרי"ז נידון שהחזרת המכשיר הוא רפואה לחולה שאב"ס, ויכול להחזיר בשבת ע"י שינוי ולסמוך על שיטת הגר"ז שמתיר מלאכה דא"י בשינוי לחולה שאב"ס. אבל איני רוצה שיסמכו עלי לבד להתיר, ורק אם יצטרף עמי עוד רב, שהשואל סומך גם עליו, אז גם אני מצטרף להתיר.

ולענין קטן שיש לו המכשיר הנ"ל יש לצדד להקל שבכל גוונא מותר הקטן עצמו להחזיר בשבת המכשיר לראשו בשינוי, דהא ש"י הרשב"א והר"ן דקטן מותר לעשות מלאכה דרבנן לצרכו (ועיין בביה"ל ס"ס שמ"ג), וי"ל דלא נתכוון הרשב"א והר"ן דוקא במלאכה שכל יסודה רק מדרבנן, אלא ה"ה מלאכה דאורייתא בשינוי כיון שאיסורו רק מדרבנן מותר לקטן לעשותו לצרכו, ולענ"ד נראה דהמיקל לקטן שיחזיר המכשיר בשבת בשינוי יש לו על מה לסמוך.

סימן פו

ברין פיקו"נ בשבת אם זהו הותרה או דחוייה

ידוע מחלו' הרמב"ן והרז"ה לענין אם קודם הברית נשתפכו המים חמין שצריך לרחוץ בהם התינוק אחר הברית, דלדעת הרז"ה כיון שאם ימול יהא מוכרח אח"כ לחמם בשבת משום פיקו"נ, אסור למול התינוק, דמכשירי מילה אינם דוחים שבת, והרמב"ן סובר דשרי למול ואחרי המילה ידחה פיקו"נ את השבת. והיינו שנחלקו הרמב"ן והרז"ה אם מותר להכניס עצמו למצב שיצטרך לחלל שבת לפיקו"נ, וכבר ביארו (עיין קובץ הערות סי'